

KENNISAGENDA

CULTURELE EN CREATIEVE SECTOR 2023-2026

Eerste en tweede fase verkenning
Claartje Rasterhoff (Universiteit Maastricht)
Maartje Goedhart (Boekmanstichting)

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

KENNISAGENDA

CULTURELE EN CREATIEVE SECTOR 2023-2026

Eerste en tweede fase verkenning

Onderstaande tekst betreft een uitbreiding en bewerking van de eerste versie van het werkdocument van maart 2022.

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	4
Waarom een kennisagenda?	5
Vier doelstellingen	5
Thematische indeling	6
Praktijkkennis	7
Vorm	7
Vervolgstappen	8
Eigenaarschap	8
Appendix	10
Appendix A. Gesprekspartners	11
Appendix B. Bronnen	13

De Boekmanstichting zet de komende jaren in op de ontwikkeling van een breed gedragen Kennisagenda¹ voor de culturele en creatieve sector. Hoewel er zowel in als over de sector veel onderzoek wordt gedaan, is het voor betrokkenen vaak lastig om aan goede kennis en informatie te komen of deze effectief te gebruiken. Ook ontbreekt het aan een overkoepelend beeld van kennisbehoeften en strategieën voor afstemming van nieuw onderzoek. Deze Kennisagenda geeft in samenwerking met onder andere de [Cultuurmonitor](#) van de Boekmanstichting richting aan de opzet, uitvoering en implementatie van onderzoek en kennisdeling rond beleid, bestuur en debat binnen de sector.

¹ Een kennisagenda is een beschrijving van de belangrijkste kennisvelden op bepaalde thema's, inclusief een plan van aanpak hoe deze kennislacunes opgelost kunnen worden door middel van onderzoek en kennisdeling.

Om behoeften en verwachtingen, maar ook mogelijke valkuilen, bij de ontwikkeling van een Kennisagenda in beeld te krijgen gingen we vorig jaar in gesprek met verschillende partijen in de sector. Daarnaast bestudeerden we bestaande kennisagenda's en andere platforms voor kennisontwikkeling en -deling². Dit jaar spraken we met onderzoekers van universiteiten, hogescholen, onderzoeksbureaus en andere kennisinstellingen om hun behoeften en verwachtingen te spiegelen aan die van partijen uit het culturele en creatieve veld. De komende maanden onderzoeken we strategieën voor operationalisering van de Kennisagenda. Begin 2023 presenteren we het voorontwerp van de Kennisagenda. Een lijst van gesprekspartners en geraadpleegde bronnen is bijgevoegd (zie appendices A & B). We zijn de gesprekspartners zeer dankbaar voor hun tijd, openheid en inzichten.

WAAROM EEN KENNISAGENDA?

De culturele en creatieve sector is fijnmazig en heterogeen in zowel samenstelling als organisatie. De sector kent veel verschillende organisatievormen en de verschillende deelsectoren (bijvoorbeeld podiumkunsten, design of beeldende kunst) hebben elk hun eigen kenmerken. Deze fijnmazigheid en complexiteit is ook zichtbaar als het gaat om onderzoek en

kennisdeling in de sector. Hoewel er veel en zorgvuldig onderzoek wordt verricht, fungeert deze kennisbasis volgens sommige gesprekspartners niet als 'voeding' voor de ontwikkeling van een langetermijnvisie en strategie voor de sector. De bestaande basis wordt gekarakteriseerd als 'gefragmenteerd' en 'moeilijk te vinden of te vergelijken' en over sommige onderwerpen ontbreekt onderzoek en kennis.

Hierdoor is het soms moeilijk om goed onderbouwd beleid te ontwikkelen en (politiek) debat te voeren. Veel beleidsgericht onderzoek is volgens betrokkenen bovendien vaak kortlopend en gericht op evaluatie en verantwoording, en het in kaart brengen van de huidige situatie, wat de inzet van kennis voor gezamenlijk leren en het ontwikkelen van langere-termijn strategieën bemoeilijkt.

Hierbij speelt ook dat verwachtingen van de inzet van onderzoek en data soms te hoog zijn en verantwoordelijkheden over het delen en borgen van gegevens niet duidelijk zijn vastgelegd. Tenslotte merken gesprekspartners op dat al aanwezige kennis in – en onderzoeksactiviteiten door – culturele organisaties niet altijd als zodanig wordt herkend door professionals zelf en door onderzoekers. Omgekeerd landt onderzoek aan bijvoorbeeld universiteiten te vaak niet in de sector ('waarom weten we dit eigenlijk niet

allang?') horen onderzoekers regelmatig onder gesprekspartners uit het veld).

De al langer gevoelde behoefte aan een meer gecoördineerde aanpak op kennisontwikkeling en -deling wordt sinds vorig jaar deels ondervangen door de [Cultuurmonitor](#). De Cultuurmonitor wordt beheerd door de Boekmanstichting en brengt gegevens samen over ontwikkelingen in het culturele leven in Nederland. Deze gegevens worden zoveel mogelijk ontsloten via [een online database](#), [thematische](#) en [sectorale rapportages](#) en een [jaarlijkse publicatie](#). De Cultuurmonitor helpt zo bij het signaleren en duiden van trends en ontwikkelingen, maar laat ook zien over welke onderwerpen aanvullend onderzoek gewenst is. De Boekmanstichting kan dit onderzoek echter lang niet altijd zelf uitvoeren. Om dit te ondervangen is er behoefte aan een aanvullend instrument op het gebied van borging, ontwikkeling en toepassing van kennis in en over de culturele en creatieve sector, dat in directe verbinding met de [Cultuurmonitor](#) en andere onderzoeksinitiatieven staat.

VIJF DOELSTELLINGEN

De Kennisagenda moet de kennisbasis in de sector versterken door richting en invulling te geven aan een inhoudelijke koers voor kennisontwikkeling en -toepassing binnen en

² Waaronder de Strategische Kennisagenda 2019-2024 van OCW, de Nationale Wetenschapsagenda, KIA 2020-2023 van ClickNL, Kennisagenda Openbare bibliotheken (2019), Onderzoeksagenda Cultuureducatie en cultuurparticipatie (2020) van het LKCA, of Nationale Kennisagenda Sport en Bewegen van het Mulier Instituut.

over de culturele en creatieve sector. Uit de verschillende gesprekken met culturele organisaties en onderzoekers kwamen vier doelstellingen van de Kennisagenda naar voren.

De Kennisagenda:

1. identificeert en bevraagt bestaande opvattingen over kennis en onderzoekspraktijken;
2. verbindt de onderzoekspraktijk in de sector met die aan hogescholen, universiteiten, onderzoeksbureaus en andere kennisinstellingen;
3. monitort en ontsluit bestaand en nieuw onderzoek in relatie tot kennisvragen in de sector;
4. identificeert kennishiaten en jaagt nieuw onderzoek hierop aan.

Het voorontwerp van de Kennisagenda verschijnt begin 2023 en kent een tijdsspanne van vier jaar. Hij zal tussentijds worden geactualiseerd. Om bestaande initiatieven te versterken komt de Kennisagenda voort uit en sluit aan bij lopende initiatieven gericht op coördinatie en samenwerking in de sector, zoals de Taskforce Culturele en Creatieve Sector, de [Cultuurmonitor](#) en het visiedocument van Kunsten '92, [Kunsten2030](#) (2022), en bij thematische en sectorale agenda's zoals die van Platform ACCT, de [Kennis en Innovatie Agenda](#) (KIA) voor de Creatieve Industrie van ClickNL, en de [Onderzoeksagenda Cultuureducatie en Cultuurparticipatie](#) van het LKCA.

THEMATISCHE INDELING

Tijdens de eerste fase van het verkennende onderzoek benoemden de gesprekspartners vele grote en kleine kennislacunes en vraagstukken die in grote lijnen al zijn beschreven in de [Cultuurmonitor 2021](#). Om deze hiaten op gerichte wijze te kunnen aanpakken, hebben we deze in het voorontwerp van de Kennisagenda geclusterd in een aantal overkoepelende thema's. Deze thema's kunnen in de beoogde (onderzoeks)projecten vervolgens worden uitgewerkt tot concrete onderzoeksvragen.

Over sommige thema's is bestaand onderzoek en kennis versnipperd. Soms ontbreekt het simpelweg. Het komt ook voor dat er wel kennis beschikbaar is, maar om verschillende redenen niet bruikbaar is voor (beleids)strategische doeleinden. In de Kennisagenda worden deze 'kennisproblemen' uitgewerkt, zodat de werkelijke kennisbehoefte helder wordt en de onderzoeksvraag niet te breed geformuleerd. Hierbij kan bijvoorbeeld worden aangehouden dat de vragen zo 'SMART' mogelijk worden geformuleerd: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdsgebonden. Bovendien kunnen verschillende onderzoeksprojecten verschillende looptijden hebben, met verschillende onderzoeksstrategieën en -methoden.

De inhoudelijke koers van de Kennisagenda en de daarbij te maken keuzes worden goed onderbouwd, en willekeur of persoonlijke

belangen worden vermeden. Een uitgebreidere kennissynthese of programmeerstudie kan als basis dienen door duidelijke richtlijnen te stellen en richting te geven aan de kennisvragen. Sommige thema's zoals internationalisering en (her)organisatie van het stelsel zijn niet als hoofdthema opgenomen, maar kunnen binnen de huidige thema's worden uitgewerkt. Als op basis van de doorontwikkeling van de Kennisagenda blijkt dat de selectie van de huidige thema's te beperkt is en een nieuw thema een eigen plek moet krijgen, kan dit worden aangepast.

Voorlopig voorstel hoofdthema's in de Kennisagenda (in willekeurige volgorde)

1. Werken in de culturele en creatieve sector: arbeidsmarkt en arbeidsrelaties

De positie van zzp'ers in de culturele sector is de afgelopen jaren nog kwetsbaarder geworden. De winsten en verliezen in de culturele sector worden ongelijk verdeeld over de arbeidsmarkt, zo bleek ook uit het in 2021 gepubliceerde onderzoek [Ongelijk Getroffen, Ongelijk Gesteund](#). Ondanks de vele initiatieven om een eerlijke en veilige arbeidsmarkt te waarborgen (denk bijvoorbeeld aan de Fair Practice Code) zijn er binnen de culturele sector nog weinig manieren om ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en in arbeidsrelaties op structurele wijze te monitoren en analyseren.

2. De maatschappelijke werking van kunst en cultuur

Er is in de culturele en creatieve sector ruime aandacht voor de rol van kunst en cultuur in de maatschappij. Denk bijvoorbeeld aan de urgentie van de klimaatcrisis en de noodzaak voor de sector om zelf te verduurzamen. Instellingen zijn in toenemende mate bezig met het evalueren van hun maatschappelijke impact, maar het in kaart brengen van betekenisgevende waarde(n) van kunstpraktijken blijft lastig. Er is hierom vanuit de sector de behoefte aan methoden om maatschappelijke waarden te meten, waarbij aandacht is voor de intrinsieke waarde van de culturele praktijk en de vele hybride en cross-sectorale samenwerkingen.

3. Democratisering en diversiteit

Cultuur moet een afspiegeling zijn van Nederland in al haar diversiteit. In de laatste jaren zijn er veel initiatieven gestart om culturele praktijken te democratiseren. In beleid is veel aandacht voor 'Diversiteit en inclusie' om meer meerstemmigheid in de sector te bereiken. Maar dit roept ook veel vragen op: wat voor richtlijnen moeten er gelden voor welke instellingen, en welke richtlijnen zijn het meest effectief? Wat betekent diversiteit als het geïnstitutionaliseerd wordt?

4. Digitale cultuur en nieuwe technologieën

In de coronacrisis groeide het aantal digitale initiatieven als alternatief voor onder andere de gesloten theaters, musea of bioscopen. Hoewel

digitalisering verder voortschrijdt, weten veel makers en instellingen niet óf en hoe ze na de coronacrisis deze digitale en hybride vormen voortzetten. Digitale culturele uitingen vallen veelal buiten huidig cultuurbeleid. Het ontbreekt daarnaast aan middelen om deze uitingen in kaart te brengen en recente ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld op het gebied van kunstmatige intelligentie, platformisering en internationale uitwisseling, te duiden.

5. Open voor aanvulling

PRAKTIJKKENNIS

De gesprekspartners geven aan dat ze op zoek zijn naar inzichten over concrete vraagstukken in de sector die zowel nu als op middellange termijn (5 à 10 jaar) relevant zijn, en wellicht in de toekomst zelfs aan urgentie winnen. Hoewel we ons realiseren dat er grote verschillen tussen (deel)sectoren en activiteiten zijn, spreken we in deze verkenning voor het gemak over de culturele en creatieve sector als één geheel. In de uitwerking van de Kennisagenda en de daaruit voortvloeiende onderzoeksprojecten wordt uiteraard rekening gehouden met de heterogeniteit door te focussen op specifieke sectoren of juist op cross-sectorale en hybride activiteiten.

Vanuit de sector en bij onderzoekers is er interesse in het verbinden van de praktijk met onderzoek. In de Kennisagenda stellen we

daarom transdisciplinaire kennisgemeenschappen centraal: wetenschappelijke kennis en praktijkkennis worden gecombineerd met als doel oplossingen voor complexe praktijkvraagstukken te bevorderen (cf. NWO 2022). Praktijkkennis beschouwen we daarbij als het geheel van kennis, opvattingen en waarden met betrekking tot de beroepsuitoefening die professionals opbouwen op basis van persoonlijke en professionele ervaring (Hutschemaekers 2010). Voor de Kennisagenda is praktijkkennis een essentiële schakel tussen formele (wetenschappelijke) kennis en de alledaagse praktijken in de sector. Dit vereist samenwerking tussen universiteiten (academisch onderzoek), hogescholen (praktijkgericht onderzoek) en partners in de sector (praktijkonderzoek).

VORM

Hoe ziet een kennisagenda eruit? Welke functies moet het hebben voor een gebruikers? We bespraken ook de vorm van de kennisagenda en vatten de uitkomsten hiervan samen via de volgende algemene eigenschappen:

Levend en actueel. Voorkeur wordt gegeven aan een webpagina boven een statisch document als een pdf. Deze pagina zou ondergebracht kunnen worden op de site van de Boekmanstichting en gekoppeld worden aan de [Cultuurmonitor](#).

Toegankelijk, simpel en overzichtelijk.

Belangrijk is dat niet alles in de kennisagenda hoeft te komen staan, maar dat de kracht juist ligt in doorverwijzen en een snelle weergave te geven van de relevante kennisvragen en -thema's. Dit kan door middel van een structuur waarbij de belangrijkste en meest relevante thema's in de sector de toegangspoorten zijn voor doorklikken naar meer verdieping. Denk hierbij aan het uitlichten van bestaande inzichten en onderzoeksprojecten over een specifiek thema en links naar (culturele) instellingen die zich specialiseren in dit thema.

Uitnodigend en Verbindend. Veel gesprekspartners benadrukken dat de kennisagenda ook voor verbinding en uitwisseling zou kunnen en moeten zorgen voor uitwisseling tussen (culturele) instellingen en onderzoekers. Suggesties die hiervoor worden gedaan: organiseren van fysieke bijeenkomsten (om resultaten te delen én input op te halen) en een discussie-functie op de website waar mensen vragen en opmerkingen op kwijt kunnen. Onderzoekers kunnen hier ook hun onderzoeksprojecten en -resultaten op een bepaald thema delen om wisselwerking met het veld en andere onderzoekers te stimuleren.

Open en ingebed. Voor draagvlak, aansluiting bij de praktijk en borging van kwaliteit noemen enkele gesprekspartners de oprichting van een

adviescommissie. Namen die hierbij genoemd worden zijn de VNG, Raad voor Cultuur, maar tegelijk wordt ook gewezen op het belang van betrokkenheid van de minder geïnstitutionaliseerde spelers in het veld.

Agenderend. Door te signaleren welke thema's en (kennis)behoeften er in de sector spelen, kan de kennisagenda bijdragen aan het agenderen van het belang van kennis en onderzoek voor en over de sector. Zo zou het ook bij moeten dragen aan meer programmering op onderzoek naar en met de sector via onderzoeksfinanciering (met name via NWO - Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek, maar mogelijk ook via andere fondsen).

VERVOLGSTAPPEN

De laatste fase van de verkenning verdiept de strategieën en middelen voor operationalisering van de Kennisagenda. Op basis van een netwerkronde en een scan van kennisloops³ in andere sectoren wordt het voorontwerp verder getoetst en aangepast. Samen met partners in de sector en het onderzoeksveld komen we begin 2023 tot een synthese in de vorm van het voorontwerp van de Kennisagenda. Een systematische kennissynthese helpt met het vastleggen van criteria voor prioritering en bij de definitieve selectie van onderwerpen en vragen binnen eerdergenoemde thema's. Een

onafhankelijke adviescommissie houdt hier zicht op en adviseert over het ontwikkelen van strategieën voor programmering.

In de vorige versie van het werkdokument adviseerden we om in 2022 twee pilots op te starten om ervaring op te doen met het articuleren van kennisproblemen en -behoeften, en de vertaling daarvan in concrete onderzoeksvragen en onderzoeksprojecten. Vanwege beperkte tijd en middelen hebben we in plaats van de pilots voorbeelden verzameld van (met name transdisciplinaire) onderzoeksprojecten en -samenwerkingen via de gesprekspartners. Deze worden verwerkt in het voorontwerp dat in 2023 wordt gepubliceerd.

EIGENAARSCHAP

Het belang van duurzame monitoring en kennisdeling in de sector werd al benadrukt door de Raad voor Cultuur in het stelseladvies 2021-2024 (Raad voor Cultuur 2019). De roep om onderzoek naar en kennis over (en in) de culturele en creatieve sector is daarna, en zeker door de coronacrisis, nog sterker gaan klinken. Uit de verkenning van de Kennisagenda blijkt dan ook de breed gedragen behoefte aan een meer gecoördineerde aanpak op het gebied van borging, ontwikkeling en toepassing van kennis in en over culturele en creatieve sector. Het

³ Het continue proces van impliciete kennis (ontastbare kennis die persoonsgebonden is en moeilijk overdraagbaar) naar expliciete kennis (de kennis kunnen verwoorden), het delen van kennis en verzamelen ervan.

voorontwerp voor een Kennisagenda kan hierbij fungeren als hulpmiddel.

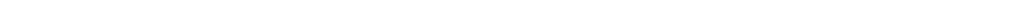
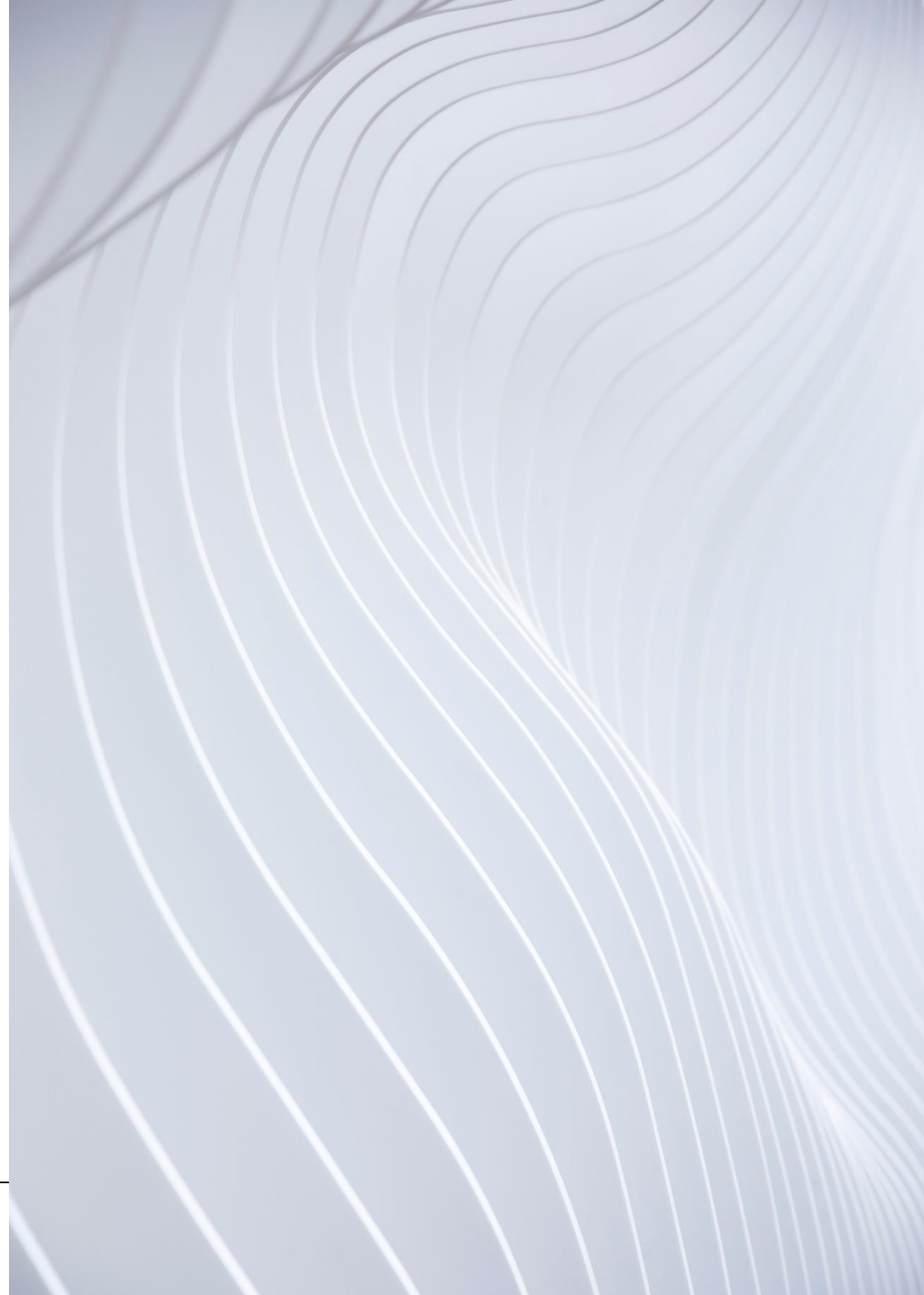
De Kennisagenda kan alleen van toegevoegde waarde zijn en de eerder genoemde doelen behalen bij voldoende besef van eigenaarschap in de sector. Voor de Kennisagenda is op dit moment geen eigen financiering voor uitvoering van onderzoek of kennisdeling beschikbaar en dat maakt het stimuleren van actieve betrokkenheid van onderzoekers en culturele professionals voor de langere termijn, het duidelijk vastleggen van afspraken, en het managen van verwachtingen des te belangrijker. Overheden, de Raad voor Cultuur, fondsen, branches, instellingen, makers en onderzoeksinstellingen zijn dus samen mede-eigenaar én uitvoerder van de agenda. De Boekmanstichting kan als initiatiefnemer en penvoerder van de agenda het ontwikkel- en uitvoeringsproces bewaken, en afhankelijk van de thema's en methoden in de onderzoeksprojecten kunnen onderzoekers van de Boekmanstichting deelnemen in projecten.

Wil de Kennisagenda echt een bijdrage leveren aan het debat en agenderend zijn, dan zal er sowieso meer geld beschikbaar moeten komen voor uitvoering. Hierbij is het volgens de gesprekspartners alvast belangrijk om inspiratie op te doen, en steun te zoeken bij, de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) en Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), bij

publieke kennisinstututen zoals het LKCA en het Mulier Instituut, alsook bij overheidsdepartementen: zowel het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap maar ook Economische Zaken en Volksgezondheid, Welzijn en Sport. De nadruk op transdisciplinair onderzoek vereist bovendien dat partijen uit de praktijk en het onderzoeksveld zich samen sterk maken voor het opzetten en uitvoeren van onderzoek, en het verzamelen, delen en toepassen van kennis. Hierbij zullen gedeelde, maar soms ook verschillende belangen naar voren komen, en dat vraagt om een heldere rolverdeling en afstemming van verantwoordelijkheden.

APPENDIX

Overzicht van gesprekspartners en geraadpleegde bronnen.

APPENDIX A. GESPREKSPARTNERS

De onderzoekers spraken in november en december 2021 met de volgende gesprekspartners:

Kristel Baele
Sietze Bandringa
Klazien Brummel
Sjoerd Feitsma
Tessa Hagen
Wim Hupperetz
Anne-Greet Keizer
Imara Limon
Youssef Louakili
Christianne Mattijsen
Koert van Mensvoort
Shirley Mulder
Tiziano Perez
Erik Schrijvers
Jerker Spits
Marianne Versteegh

Arjen de Zeeuw
Jan Zoet

Liesbet van Zoonen

Raad voor Cultuur
Vereniging voor Nederlandse Gemeenten
Raad voor Cultuur
Platform ACCT
Tivoli Vredenburg
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid
Amsterdam Museum, Stichting Amsterdam 750
Ministerie van OCW
Ministerie van OCW
kunstenaar en filosoof
Vereniging voor Nederlandse Gemeenten
Nederlands Letterenfonds
Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid
Ministerie van OCW
Kunsten '92 + Taskforce Culturele & Creatieve Sector
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Kunsten '92 + Taskforce Culturele & Creatieve Sector
Erasmus Universiteit Rotterdam + CLICK NL

De onderzoekers spraken van mei 2022 tot en met augustus 2022 met de volgende gesprekspartners:

Rose-Mary Allen
Walter van Andel
Bart Ashmann
Helleke van den Braber

Koen van Eijck
Anna Elffers
Susanne Janssen
Quirijn van den Hoogen
Ellen Loots
Gitta Luiten
Sjors Overman
Thomas Poell
Paul Rutten
Vivian van Saaze
Mirjam Shatanawi
Sandra Trienekens
Bastiaan Vinkenburg
Harry van Vliet

University of Curacao
Hogeschool voor de Kunsten Utrecht
Click NL
Radboud Universiteit Nijmegen + Universiteit Utrecht
Erasmus Universiteit Rotterdam
Universiteit Maastricht
Erasmus Universiteit Rotterdam
Rijksuniversiteit Groningen
Erasmus Universiteit Rotterdam
BMC
Universiteit Utrecht
Universiteit van Amsterdam
Hogeschool Rotterdam
Universiteit Maastricht
Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten
Urban Paradoxes
Berenschot
Hogeschool van Amsterdam

APPENDIX B. BRONNEN

De onderzoekers raadpleegden ter voorbereiding van de gesprekken onder andere de volgende bronnen:

- Raad voor Cultuur, [Advies Cultuurbestel 2021-2024: Cultuur Dichtbij, Dichtbij Cultuur](#) (2019)
- Raad voor Cultuur, [Onderweg naar overmorgen. Naar een wendbare en weerbare culturele en creatieve sector](#) (2020)
- Ministerie van OCW, [Strategische agenda hoger onderwijs en onderzoek. Houdbaar voor de toekomst](#) (2019)
- Ministerie van OCW, [Strategische Kennisagenda OCW 2019-2024](#) (2019)
- [Nationale Wetenschapsagenda](#) (laatst geraadpleegd januari 2022)
- CLICK NL, [KIA 2020-2023](#) (2020)
- LKCA, [Onderzoeksagenda Cultuureducatie en cultuurparticipatie](#) (2020)
- Openbare Bibliotheken, [Kennisagenda Openbare Bibliotheken. Samen bouwen aan kennis](#) (2019)
- Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed, [Immaterieel erfgoed als proeftuin van een mondialiserende samenleving](#) (2018)
- Mulier Instituut, [Nationale Kennisagenda Sport en Bewegen. Van Traplopen tot Podium](#) (2016)
- Kunsten '92, [Arbeidsmarktagenda culturele en creatieve sector 2017-2023](#) (2017)
- Peter van Hoesel, Jos Mewissen, Bart Dekker, Kennis voor beleid. Beleidsonderzoek in Nederland (2015)
- Hutschemaekers, G. (2010). Praktijk én wetenschap. Zoeken naar werkzame allianties. H. Pijnenburg (Red.), Zorgen dat het werkt. Werkzame factoren in de zorg voor jeugd, 101-120.
- Joks Jansen, Bjørn Smit, Nina Wijsbek en Rowin van Lanen, Koersen op kennis. Verkenning naar de kennisfunctie van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (2021)
- René Goudriaan et al., [Ongelijk getroffen, ongelijk gesteund. Effecten van de coronacrisis in de culture sector](#) (2021)
- Boekmanstichting, [Cultuurmonitor: Jaarrapportage 2021](#) (2021)
- Erik Schrijvers, Anne-Greet Keizer en Godfried Engbersen, [Cultuur Herwaardenen](#) (WRR 2015).

COLOFON

© Amsterdam, 17 november 2022

beeld: [Jean-Philippe Delberghe](#) via [Unsplash](#)

tekst: Claartje Rasterhoff, Maartje Goedhart en Thomas van Gaalen

OVER DE BOEKMANSTICHTING

www.boekman.nl

De Boekmanstichting is het onafhankelijke kenniscentrum voor kunst, cultuur en beleid in Nederland. Zij verzamelt, analyseert en verspreidt data en informatie over de cultuursector en stimuleert en faciliteert het gefundeerde cultuurdebat.

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

BOEKMANSTICHTING

Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

Herengracht 415
1017 bp Amsterdam
www.boekman.nl

Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid